MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA

ONOR. IMHALLEF
LINO FARRUGIA SACCO

Seduta tal-5 ta' Ottubru, 2011

Citazzjoni Numru. 1032/2005

Salvina Xerri f'isimha proprjea u bhala mandatarja ta' hutha imsefrin Pawla Vella u Joseph Cassar, u Rose Azzopardi
vs
Dr. Richard Sladden u P.L. Victor Bugeja li b'digriet tal-konvenut tal-11 ta' Dicembru 2006 gew nominati kuraturi deputati sabiex jirrapprezentaw lil Nazzareno sive Reno Bezzina, u lill-imsefrin Jane mart l-istess Nazzareno Bezzina, u lil Gemma Duca, din ta' l-ahhar ghal kull interess li jista' talvolta jkollha u b'digriet ta' l-10 ta' Jannar 2008 Jonathan Muscat assuma l-atti tal-kawza ghal Nazzareno u Jane konjugi Bezzina

Il-Qorti,

A. CITAZZJONI:

Rat ic-citazzjoni ta' l-atturi li biha ippremettew illi:

Illi Michael Cassar gia iben il-mejtin Pawlu u Ganna nee` Said miet fi Blacktown Hospital, Blacktown New South

Wales, Australia fit-tlieta u ghoxrin (23) ta' Lulju elf disa' mija disgha u tmenin (1989). Dan Michael Cassar kien jigi missier l-atturi kollha, kif ukoll missier il-konvenuti Jane Bezzina u Gemma Duca [korrezzjoni awtorizzata b'digriet tal-21 ta' Frar, 2006];

Illi huwa irregola s-successjoni tieghu b'testment maghmul l-Awstralja fis-sitta ta' Awissu elf disa' mija wiehed u sebghin (1971) skond il-forma Awstraljana, fejn halla bhala eredi tieghu lil martu Mary Cassar u fin-nuqqas taghha lil uliedu kollha ugwalment bejniethom;

Illi missier l-atturi kellu zewg proprjetajiet immobiljari sitwati f'Malta, u cioe` bicca raba fi Triq Tat-Tigrija tal-kejl ta' madwar erba' (4) sighan, pari ghal madwar seba' mija tmienja u erbghin metri kwadri (748 m.k.); u ohra 'Tal-Buskett' *sive* 'Tal-Kanun' ta' l-istess kejl, u b'kamra fiha; u stante li l-missier ma setax ihalli aktar minn kwart indiviz lil martu, dawn il-proprjetajiet intirtu mis-sitt uliedu tant illi kienu l-ulied illi mlew id-denunzja tal-missier dwar dawn il-proprjetajiet, u hallsu t-taxxa tas-successjoni rigward taghhom;

Illi difatti, immedjatament wara l-mewt tal-missier dawn il-proprjetajiet ghaddew f'idejn l-ahwa, u baqghu dejjem fil-pussess taghhom, u l-omm qatt ma irreklamat xi drittijiet ta' sid fuqhom, u qatt ma ippretendiet illi saru taghha jew li kienet hija li wirtithom minghand il-missier;

Illi *cio` nonostante*, b'kuntratt fl-atti tan-Nutar John Spiteri tat-tmienja (8) ta' Awissu elfejn u tlieta (2003), l-omm Mary Cassar bieghet dawn iz-zewg proprjetajiet lill-konvenuti Nazzareno u Jane konjugi Bezzina;

Illi dan it-trasferiment sar versu prezz irrizorju ta' erbat elef u mitejn Lira Maltija (Lm4,200) meta l-proprjetajiet *de quo* certament jiswew ferm aktar minn daqshekk;

Illi l-atturi qeghdin jattakkaw dan it-trasferiment sija ghaliex sar *a non domino* peress illi l-artijiet kienu jappartjenu lill-atturi u huthom il-konvenuti Gemma Duca u Jane Bezzina, u mhux lill-omm kif ukoll, u in linea

sussidjarja ghaliex il-prezz illi suppost thallas ghal dawn il-proprjetajiet ma jirriflettix il-valur veru taghhom;

L-atturi talbu lill-Qorti:

1. Tiddikjara u tiddeciedi li meta gie pubblikat il-kuntratt ta' bejgh fl-atti tan-Nutar John Spiteri tat-tmienja (8) ta' Awissu elfejn u tlieta (2003), l-artijiet li suppost gew trasferiti bis-sahha tieghu mill-venditrici Maria Cassar lill-konvenuti konjugi Bezzina ma kienux jappartjenu lill-istess Maria Cassar;

2. Konsegwentement tiddikjara l-imsemmi kuntratt null; u tordna r-rivendika ta' l-artijiet fuq imsemmija a favur tas-sitt ulied ta' Michael Cassar, illi huma l-atturi, u l-konvenuti Gemma Duca u Jane Bezzina;

3. U fin-nuqqas, u in linea sussidjarja, tiddikjara u tiddeciedi li l-imsemmi kuntratt huwa sostanzjalment donazzjoni simulata taht l-apparenza ta' kuntratt oneruz;

4. Konsegwentement tiddikjarah null bhala kuntratt oneruz u validu biss bhala donazzjoni.

B'riserva ta' kull azzjoni ohra spettanti lill-atturi u bl-ispejjez inkluzi dawk tal-mandat ta' inibizzjoni prezentat kontra l-konvenuti konjugi Bezzina kontestwalment mal-prezentata tac-citazzjoni kontra l-istess konvenuti.

Bl-ingunzjoni ghas-subizzjoni li ghaliha minn issa huma gew ingunti.

Rat id-dikjarazzjoni tal-fatti, il-lista tax-xhieda, u d-dokumenti prezentati mill-atturi.

B. ECCEZZJONIJIET:

Rat in-nota ta' eccezzjonijiet ta' Dr. Richard Sladden u l-P.L. Victor Bugeja bhala kuraturi deputati sabiex jirrapprezentaw lill-imsiefrin Jane Bezzina u lil Gemma Duca illi biha eccepew:

1. Illi l-eccipjenti m'humiex edotti mill-fatti tal-kaz u jirriservaw li jipprovdu l-eccezzjonijiet taghhom fi stadju ulterjuri meta jikkomunikaw ma' l-imsiefrin konvenuti;

2. Illi ghal dan l-iskop il-kuraturi kitbu lid-difensur tal-atturi sabiex jinghataw kwalunkwe informazzjoni li hu u/jew l-attrici ghandhom dwar l-indirizz ta' l-assenti konvenuti;

Salv eccezzjonijiet ohra.

Rat id-dikjarazzjoni tal-fatti u l-lista tax-xhieda prezentati mill-kuraturi.

Rat il-verbal ta' l-24 ta' Settembru, 2007 li fih Dr. Sladden informa lill-Qorti li minhabba l-prezentata in segwitu ta' rikors ghall-hatra ta' kuraturi ghal Nazzareno Bezzina, in-nota ta' l-eccezzjonijiet hawn fuq ghandha tinftiehem li tkopri wkoll lil Nazzareno Bezzina.

Fl-istess data Dr. Sladden informa li Dr. Cedric Mifsud kien ser jassumi l-patrocinju ghall-atti tat-tliet konvenuti.

Illi *fuori termine* giet prezentata nota ta' eccezzjonijiet ta' Jonathan Muscat li permezz taghha issottometta li:

1. It-talbiet kollha ta' l-atturi ghandhom jigu respinti *stante* li la jissussisti fil-fatt u wisq anqas fid-dritt, kif ser jigi ippruvat fil-mori tal-kawza;

2. Illi l-atturi qieghdin jibbazaw it-titolu taghhom fuq zewg proprjetajiet immobbiljari fuq denunzja li kienu mlew wara l-mewt ta' missierhom. Legalment denunzja ma tissostitwix titolu ta' proprjeta` u madanakollu m'hemm ebda ricerki li jissustanzjaw il-pretensjoni ta' l-atturi.

3. B'riserva ta' eccezzjonijiet ohra.

Rat id-dikjarazzjoni prezentati mill-konvenut.

Rat l-atti kollha tal-kawza;

Semghet lix-xhieda bil-gurament;

Semghet l-abili difensuri;

Ikkunsidrat

C. PROVI:

Xehedet Rose Azzopardi li qalet li nqratilha c-citazzjoni odjerna u ikkonfermat bil-gurament il-kontenut taghha. Semmiet li l-proprjetajiet jinsabu fin-Nadur, Ghawdex u li gejjin min-naha ta' missierha. Kienet saret qasma bejn missierha u hutu tal-proprjetajiet tan-nanniet ghall-habta ta' l-1950's. Semmiet li ommha kienet ippruvat tbigh il-propjetajiet li kienu missew lil missierha, jigifieri l-proprjetajiet in kwistjoni. Ziedet li ommha mietet xi sentejn qabel.

Xehedet Salvina Scerri li ikkonfermat ic-citazzjoni. Ziedet li kienet saret il-qasma tal-proprjetajiet tan-nanniet u fosthom missierha messu l-artijiet *de quo*.

Dr. Carmelo Galea ipprezenta kopja ta' kuntratt ta' qasma fl-Atti tan-nutar Dr. Giuseppe Cauchi ta' l-20 ta' Frar, 1965 li permezz tieghu fil-hames porzjoni tal-kuntratt l-immobbli *de quo* gew assenjati lil Mikiel Cassar missier il-kontendenti.

Gie ipprezentat affidavit ta' Jane Bezzina fejn issemma li missierha kien miet fit-23 ta' Lulju, 1989 fi Blacktown l-Awstralja. Missierha kien Malti minn Ghawdex residenti l-Awstralja. Sostniet li s-successjoni tieghu kienet regolata permezz ta' testment maghmul validament taht il-ligi Awstraljana fis-6 ta' Awissu 1971. F'dak it-testment kien halla l-proprjeta` kollha tieghu lil martu Mary Cassar jew lil uliedu fi kwoti ugwali bejniethom jekk martu tmut qablu. Fil-fatt martu mietet warajh u ghalhekk wirtet kollox hi skond il-ligi Awstraljana. Ommha wkoll kienet toqghod regolarment fl-Awstralja meta wirtet il-proprjeta`. Missierha kien halla zewg *plots* fin-Nadur, Ghawdex bhala proprjeta` parafernali u ghalhekk kienet proprjeta` assoluta tieghu. Ohtha Salvina Xerri kienet ghamlet id-denunzja tas-successjoni mad-Dipartiment tas-

Successjoni f'Malta *ad insaputa* taghha u fiha iddikjarat it-tfal bhala l-werrieta u mhux ommha. Sal-2004 la hi u anqas ommha ma kienu jafu b'din id-denunzja. Peress li hi u zewgha xtaqu jakkwistaw l-art in kwistjoni kienu maru Malta u kellmu lin-Nutar John Spiteri. Il-bejgh sar ghal Lm4,200 fit-8 ta' Awissu, 2003. Fil-5 ta' Awissu, 2005 irceviet interpellazzjoni minghand Dr. Carmelo Galea fejn intalbet tirrexxindi l-kuntratt u li fi kwalunkwe kaz il-prezz kien baxx wisq.

Meta xehdet semmiet li ommha kienet qabbdet lil ohtha biex taghmel id-denunzja ghan-nom ta' ommha, izda wara ma semghet xejn aktar.

Xehed in-Nutar John Spiteri u qal li l-kuntratt tat-8 ta' Awissu, 2003 kien bejn Mary armla ta' Carmel Cassar u bintha Jane Bezzina u r-ragel taghha. Semma li hu kien irreferihom kemm ghal-ligi Awstraljana kif ukoll ghal dik Maltija u z-zewg interpretazzjonijiet taghhom izda ghazlu li jipprocedu. Il-prezz kienu irrangawh bejniethom. L-art kienet *land registration*.

Gie ipprezentat affidavit ta' Nazzareno Bezzina fejn ikkonferma li Michael Cassar, Malti minn Ghawdex, u residenti fl-Awstralja kien miet fl-1989 fl-Awstralja. Precedentement kien ghamel testment fl-Awstralja fis-6 ta' Awissu, 1971. Sostna li Cassar kien domiciljat fl-Awstralja u ghalhekk it-testment validu skond il-ligi Awstraljana li permezz taghha Cassar seta' jhalli l-proprjeta` kollha tieghu lil martu. Fil-fatt Michael Cassar kien ghamel hekk. Semma l-proprejeta` parafernali ta' Michael Cassar f'Ghawdex u dwar kif xtraw l-imsemmija art.

Meta xehed semma li d-denunzja saret minn Salvina Xerri. Din kienet indikat lit-tfal bhala l-werrieta.

D. KUNSIDERAZZJONIJIET:

D1. Fatti fil-qosor:

Il-kawza odjerna tikkonsisti f'talba biex il-Qorti tiddikjara l-kuntratt tat-8 ta' Awissu, 2003 fejn gew trasferiti artijiet minn Maria Cassar lill-konjugi Bezzina fil-fatt ma kienux ta'

l-imsemmija Maria Cassar u li konsegwentement il-kuntratt kien null u talba ghar-rivendika ta' l-artijiet u li l-kuntratt imsemmi huwa sostanzjalment donazzjoni simulata u ghalhekk talba ghan-nullita` ta' l-istess.

Irrizulta li l-proprjeta` *de quo* kienet parafernali ta' Michael Cassar li kien mizzewweg lil Mary cassar u li miet fit-23 ta' Lulju, 1989. Hu kien ghamel testment fl-Awstralja fis-6 ta' Awissu, 1971 fejn halla l-proprejta` tieghu lil Mary Cassar u jekk din tmut qablu lis-sitt uliedhom ugwalment bejniethom.

Hemm qbil li Michael Cassar kien emigra lejn l-Awstralja. Izda l-atturi jsostnu li t-testment mhux validu in kwantu jmur kontra d-dispozizzjoni ta' l-artikolu 603 tal-Kodici Civili minhabba li l-missier halla warajh sitt ulied u ghalhekk ma setax ihalli lil martu aktar minn kwart tal-beni tieghu fi proprjeta`.

Minn dan johrog car li l-Qorti trid tezamina l-kwistjoni tad-domicilju ta' l-imsemmi Michael Cassar.

<u>D2. Pretensjoni atturi:</u>

L-atturi jsostnu li mal-mewt ta' missierhom, kulhadd accetta li dawk il-proprjetajiet ghaddew a favur ta' l-ulied bil-pussess favur l-ulied u mhux favur l-omm. Inoltre, saret id-denunzja tal-proprjeta` tal-missier u gie ddikjarat li l-eredi tal-missier kienu l-ulied u mhux l-armla. Minhabba f'hekk, sostnew li dan il-bejgh sar *a non domino* u kwindi huwa null. Ziedu li l-prezz illi nbieghu dawn iz-zewg proprjetajiet kien ta' Lm4,200 - prezz ferm baxx u addirittura irrizorju meta mqabbel mal-valur veru u reali ta' l-istess proprjetajiet.

<u>D3. Sottomisjoni ta' l-atturi dwar nuqqas ta' eccezzjoni tal-konvenuti:</u>

L-atturi jsostnu li:

"l-Qorti ma tista' qatt tqajjem kwistjonijiet jew tidhol f'konsiderazzjonijiet ohra ghajr dawk illi jiffurmaw il-"massa litigjuza" bejn il-partijiet – *cioe*` l-punti li dwarhom hemm vertenza bejn il-partijiet fil-kawza. Altrimenti tkun qeghda tmur *ultra petita* u *extra petita*. Il-gudikant huwa

dejjem marbut b'dak illi l-partijiet ikunu qed jikkwistinjaw bejniethom fuqu, u dak illi l-partijiet jressqulu ghall-konsiderazzjoni tieghu fit-talba (cjoe` fic-citazzjoni, jew illum, fir-rikors guramentat) u r-risposta ghal dik it-talba (fin-nota ta' l-eccezzjonijiet, jew illum, fir-risposta guramentata)…"

In sostenn ta' dan irreferew ghall-kawza fl-ismijiet **Giulia Galea vs Borg** (Cit. Nru. 48/2002) ta' l-1 ta' Gunju 2007 fi stadju ta' appell *in parte*. F'dik il-kawza jirrizulta li l-htiega li ssir nota ta' eccezzjonijiet formalment hija ntiza mil-legislatur proprju bl-iskop li kull parti tkun taf ezatt x'inhuma l-parametri ta' l-azzjoni u tad-difiza avvanzata mill-parti konvenuta. Semplici nota ta' osservazzjonijiet m'ghandhiex isservi biex tirrimpjazza nota ta' eccezzjonijiet. Kien a bazi ta' dan l-aggravju ta' l-atturi appellanti taht dan l-aspett kien kunsidrat fundat u gie milqugh.

L-atturi komplew isostnu li l-Imhallef Civili ghandu, fl-ghoti tas-sentenza f'kawza, joqghod rigorozament fil-limiti tal-kontestazzjoni b'mod illi waqt li hu obbligat jokkupa ruhu mill-kwistjonijiet kollha dedotti fil-gudizzju mill-partijiet, min-naha l-ohra ma jistax jittratta u jirrisolvi kwistjonijiet li l-partijiet ma issollevawx u ma issottomettewx ghad-decizjoni tieghu, *ammeno che` non si tratta* minn kwestjonijiet ta' ordni pubbliku li l-Imhallef hu obbligat jirrileva *ex officio* - **Joseph Gatt vs Joseph Galea**, Appell Civili 12 ta' Lulju 1965; **Regina mart Francis Cacciottolo vs Francis Cacciottolo**, Appell Civili, 30 ta' Gunju 1976.

L-istess atturi jikkontendu:
"…li l-bazi tal-kawza taghhom mhix semplicement id-denunzja ta' missierhom, izda ghall-kuntrarju huma qeghdin isostnu li galadarba l-proprjeta` kienet originarjament tappartjeni lil missierhom, dan ta' l-ahhar ma seta' qatt ihalli lil ommhom, *cioe`* lil martu bhala eredi tieghu u li t-trasferiment sussegwenti da parti ta' ommhom lill-konvenuti odjerni huwa kwindi null…"

L-atturi sostnew li t-testment li bih Michael Cassar innomina lil martu bhala eredi unika tieghu huwa

assolutament null skond il-ligi ta' Malta, u li ghalhekk il-kuntratt li bih Mary Cassar bieghet l-artijiet *de quo* lil bintha huwa wkoll null ghaliex kuntratt maghmul *a non domino*.

Huwa veru li l-Qorti m'ghandhiex hi stess tohloq eccezzjonijiet ghall-konvenut jekk dan ma jkunx ghamilhom, izda dan ma jista' qatt iwassal li l-Qorti tassumi bhala valida xi haga li mhix valida. Infatti anke nuqqas ta' eccezzjonijiet, ossija kontumacja, ghandha titqies bhala oppozizzjoni fis-sens li l-Qorti ghandha tezamina jekk il-premessi jwasslux flimkien mal-provi ghall-akkoljenza tat-talbiet maghmula mill-attur / rikorrent.

Fit-22 ta' Frar, 2010, din il-Qorti kif presjeduta fir-Rikors Nru. 207/06FS fil-kawza fl-ismijiet **Mark Borg vs Alan Briffa, B.Kam Holdings Limited (C24868) u Ready To Move In Limited (C32229)** qalet:

"Huwa veru li l-kontumacja fil-gurisprudenza nostrana ghandha titqies bhala oppozizzjoni. Infatti fil-kawza deciza fit-28 ta' Lulju 1987 mill-Onor. Qorti ta' l-Appell Kummercjali fl-ismijiet **Joseph Galea vs Alfred Cardona** (LXXXI-I-II-392) inghad:
"Ghalkemm il-konvenut jibqa` kontumaci, dan ma jfissirx li huwa abbanduna kull eccezzjoni u ammetta d-domandi. Il-gudikant ghandu jezamina jekk it-talba hijiex gustifikata indipendentement mill-kontumacja."

Ara wkoll **Emanuel Genovese vs Mario Borg**, deciza fit-12 ta' Dicembru 2000, Prim'Awla, Imhallef R. Pace, LXX-IV-III-251; u **Edwin Bonello vs Anne Jenkins**, deciza fis-7 ta' Dicembru 2000, Prim'Awla, Imhallef J. R. Micallef, LXXXIV-III-234."

Dan iwassal ghall-kuncett li ghalkemm il-Qorti m'ghandhiex minn rajha tqajjem eccezzjonijiet, fl-istess hin ghandha l-obbligu li tara li l-premessi huma konformi mal-ligi u li t-talbiet jirrizultaw pruvati a tenur ta' l-istess ligi. Dan naturalment iwassal ghall-fatt li jekk fil-kaz in ezami it-testment maghmul minn Michael Cassar kien validu kif ser jigi spjegat hawn taht, dipendenti mill-kuncett

tad-domicilju, din il-Qorti ma tistax tiddikjarah null ghax ma nghatatx f'dan is-sens. Dan necessarjament jirrikjedi ezami tal-kuncetti dwar id-domicilju biex jigi stabbilit il-validita` *o meno* ta' l-imsemmi testment.

D4. L-aspett tad-Domicilju:

Dwar l-aspett ta' domicilju hemm id-domicilju ta' l-origini u dak ta' l-ghazla. Id-domicilju ta' l-origini jibqa' jissussisti sakemm ma jigix akkwistat domicilju gdid, liema domicilju gdid jigi akkwistat permezz ta' zewg rekwiziti, u cioe` r-residenza f'pajjiz kif ukoll l-intenzjoni tal-persuna u cioe` li tibqa' fil-pajjiz il-gdid b'mod permanenti. Ma hemm ebda ordni kronologika ta' dawn iz-zewg elementi u wahda tista' tipprecedi jew tissuccedi l-ohra. It-tul tar-residenza mhux kriterju konklussiv ghax iridu jitqiesu c-cirkostanzi kollha relevanti biex temergi l-konkluzjoni tad-tibdil *o meno* tad-domicilju.

It-tieni element, u cioe` dak ta' l-intenzjoni, jabbraccja zewg principji u cioe` n-natura ta' l-intenzjoni u l-evidenza ta' tali intenzjoni. In-natura ghandha tkun tali li f'mohh il-persuna jkun hemm l-intenzjoni ta' residenza permanenti (**Udny vs Udny**, 1896). L-evidenza ta' l-intenzjoni tigi manifestata minn pregudizzji, religjon, sahha, impulsi, imhabbiet, kondotta, aspettattivi finanzjarji u elementi ohra, liema indizji ta' l-intenzjoni tal-persuna jwasslu ghall-evidenza ta' l-intenzjoni taghha dwar l-aspett ta' domicilju.

L-intenzjoni tal-bdil ta' domicilju tista' temergi min-nuqqas ta' *animus manendi*, ossija l-intenzjoni li wiehed jibqa' f'pajjiz jew ghall-kuntrarju mill-*animus non redeundi*, ossija l-intenzjoni li wiehed ma jirritornax lejn id-domicilju precedenti.

L-atturi jsostnu li Michael Cassar baqa' dejjem domiciljat Malta waqt li l-konvenuti jsostnu li Michael Cassar miet domiciljat fl-Awstralja. Konsegwentement kien lecitu ghalih illi jinnomina lil martu eredi universali tieghu ad eskluzjoni tas-sitt uliedu. Certament li Michael Cassar kien domiciljat f'Malta almenu sakemm huwa emigra u stabbilixxa ruhu fl-Awstralja.

Fil-kawza **Mary Debattista vs George Debattista**, Appell, 16/10/1961, (XLV.i.318) inghad:
"Bhala regola jidher li hu principju affermat diversi drabi mill-Qrati Taghna illi l-Malti li jemigra, avolja jdum hafna zmien, ma jitlefx id-domicilju tal-origini tieghu meta jkun mar ghax-xoghol, anke jekk jiehu l-familja mieghu, sakemm ma jkunx hemm provi precizi li huwa ma ghandux ebda intenzjoni li jigi lura...".

Infatti, anke l-akkwist ta' proprjeta` immobbli barra minn Malta u kuntrattazzjoni ta' zwieg barra minn Malta ma humiex bizzejjed biex wiehed jitlef id-domicilju originali. Ara f'dan ir-rigward **Virginia Fenech vs Avukat Dr. Giuseppe Borg Olivier *et noe***, Prim'Awla 07/09/1964 (XLVIII.ii.1147). Rinunzja ghal domicilju jrid jirrizulta minn cirkostanzi gravi, precizi u konkordanti, ara **Carmela Frendo vs Dr. Rene` Cremona *et noe***, (Prim'Awla 21/04/1961 - XLV.ii. 623). Bl-istess mod, il-permanenza, anke ghal zmien twil hafna, mhux bizzejjed minnu nnifsu biex jikkostitwixxi prova ta' l-intenzjoni li wiehed jichad id-domicilju ta' origini tieghu. Ara **Romeo Sammut *noe* vs Dr. Emmanuele Albanese *et noe***, Qorti tal-Kummerc 17/02/1936 (XXIX.iii.232), **Achille Dagata vs Marchesa Luisa Drago**, Prim'Awla 16/06/1884, u **Alfred Cassar vs Dr. Gerald Montanaro Gauci**, Prim'Awla, 3/12/1962, (XLVI.ii. 727).

Tibdil f'domicilju jrid jirrizulta minn provi cari konklusivi li persuna ma kellhiex l-intenzjoni li tirritorna lura. Domicilju ta' l-origini jibqa' jsehh sakemm ma jigix assunt domicilju iehor, u ghalhekk li persuna ma tirritornax lura izjed fid-domicilju precedenti b'mod permanenti. Irid jirrizulta li l-persuna ma kellhiex l-intenzjoni li tirritorna u li anzi kellha l-intenzjoni tistabbilixxi ruhha fil-post il-gdid. Fil-kawza **Lepre vs Dr. Joseph Tabone Adami *noe***, Prim'Awla 28/3/1960, (XLIV.ii.576), gie ikkwotat Halsbury fejn inghad:
"*every person at birth becomes a member both of a political and of a civili society. The former determines his political status or nationality, on which depends his allegiance to a sovwereign; the latter governs the latter determines his civil status. This means that the law which*

governs the civil society into which he is born, the law of his domicil of origin, is attached to his person and remains so attached wherever he goes, unless and until he ceases to be a member of that society, or changing hi domicil; upon which the law of the new domicil becomes attached to him in the same manner (Laws of England, Vol. VI, no. 242, Hailsham Edition)".

<u>D5. Domicilju ta' Michael Cassar fil-kaz in ezami:</u>

L-atturi jsostnu li ma sar ebda tibdil fid-domicilju ta' Michael Cassar ghar-ragunijiet segwenti:

"a. Nazzareno Bezzina stess jammetti li Michael Cassar zamm ic-cittadinanza ta' art twelidu sa' mewtu. Huwa jiddeskrivih, kif iddeskrivietu anke l-konvenuta Jane Bezzina, bhala '*a Maltese national from Gozo*';

b. Michael Cassar zamm, sal-gurnata ta' mewtu, il-proprjeta` immobiljari li kienet messet lilu fid-divizjoni tal-assi ereditarji tal-genituri tieghu;

c. Insibu wkoll illi mis-sitt ulied illi kellu Michael Cassar, tnejn baqghu bil-familja hawn Malta;

d. U finalment insibu wkoll l-ammissjoni ta' Nazzareno Bezzina stess fis-sens illi: 'qed nigi mistoqsi jekk jiena qattx iddiskutejt mal-*father-in-law* jekk riedx jerga' jigi lura Malta nghid li huwa kien qalli li dejjem ried jigi lura Malta. Nghid li dejjem ried jigi lura Malta imma l-mara tieghu ma riditx tigi lura Malta."

Minhabba f'hekk l-atturi zammew li Michael Cassar zamm id-domicilju Malta bil-konsegwenza li s-successjoni tieghu trid tkun regolata bil-ligi Maltija, almenu ghal dak li jirrigwarda regola tal-ligi ta' ordni pubbliku. Ghalhekk japplika l-artikolu 603 tal-Kap 16.

Izda, il-konvenuti jirreferu ghall-fatt li Michael Cassar baqa' jghix l-Awstralja ghal zmien indefinit, ghall-fatt li huwa qatt ma irritorna lejn Malta (baqa' l-Awstralja ghal aktar minn 20 sena, sewwa sew sa mewtu) anke ghalkemm din kienet ix-xewqa tieghu izda li l-mara tieghu qatt ma riedet tisma' b'dan; il-fatt li huwa ghazel il-ligi

Awstraljana biex jiddisponi minn gidu huwa ta' importanza fundamentali. Ghalkemm ta' certu eta` hu baqa' jghix l-Awsralja u din hija riflessjoni ta' l-intenzjoni li ma jirritornax lura lejn Malta. Meta martu li kienet tghix mieghu fl-Awstralja kienet tigi Malta ghal xi btala, Michael Cassar qatt ma akkunpanjaha f'dawn iz-zjarat.

Naturalment il-Qorti ghandha l-obbligu li taghmel l-evalwazzjonijiet taghha biex tikkonkludi jekk l-imsemmi Michael Cassar kienx fil-fatt biddel id-domicilju tieghu a tenur tal-principji fuq imsemmija u l-fatti esposti fil-kawza. Il-Qorti waslet ghall-konkluzjoni li minhabba li Cassar emigra b'mod permanenti u li ghalkemm kellu x-xewqa li jirritorna ghal Malta, kien jaf li din kienet holma irrangungibbli minhabba li martu ma riditx tigi lura Malta b'mod permanenti, kien sar f'mohhu tibdil tad-domicilju tant li anke irregola l-pozizzjoni testamentarja tieghu bil-ligi Awstraljana. L-eta` tieghu u l-fatt li ma kellux pjanijiet ta' ritorn lura f'Malta jindika li f'mohh l-istess Cassar hu kien qed jirrisjedi gewwa l-Awstralja b'mod permanenti.

Stante li l-Qorti waslet ghall-konkluzjoni li Michael Cassar kien domiciljat l-Awstralja, it-testment tieghu jrid jitqies bhala wiehed validu, ghalkemm ma jaqbilx ma' dak imsemmi taht il-ligi Maltija.

<u>D6. Il-kuntratt ta' vendita bejn Mary Cassar u l-konjugi Bezzina:</u>

Dan it-trasferiment sar a tenur tal-ligi Maltija ossija bl-applikazzjoni tal-*lex situs*. Il-venditrici kellha d-dritt li taffettwa l-bejgh. Dwar l-aspett tal-prezz u l-validita` tieghu, anqas l-istess rikorrenti odjerni ma talbu xi nomina ta' xi periti ghall-istima necessarja, u wara kollox kienet tkun inutili *stante* li l-Qorti waslet ghall-konkluzjoni tal-validita` tat-testment minhabba d-domicilju ta' Michael Cassar. L-atturi odjerni ma ghandhom ebda dritt li jintavolaw proceduri dwar l-ammont tal-prezz dikjarat fic-cirkostanzi relevanti.

E. KONKLUZJONIJIET

Illi ghalhekk il-Qorti tichad it-talbiet kollha tar-rikorrenti.

Spejjez kontra r-rikorrenti.

< Sentenza Finali >

---------------------------------TMIEM---------------------------------